

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci Ing. Jiřího Vopátka na téma „Problémy financování důchodového zabezpečení“

1. Aktuálnost tématu

Téma doktorské disertační práce Ing. Jiřího Vopátka je velmi aktuální, jak z pohledu ekonomické teorie, teorie veřejných financí a teorie sociálního zabezpečení, tak z pohledu sociální politiky a rozpočtové praxe.

Aktuálnost tématu je významná nejenom v podmínkách ČR, ale zkoumaná problematika je předmětem odborného zájmu i v ostatních zemích, zejména v rámci EU, neboť ve vyspělých evropských zemích je štědrý systém sociálního zabezpečení, včetně důchodového zabezpečení. Je už dlouhodobě finančně náročný a vyžaduje reformu, zejména důchodového zabezpečení v souvislosti se stárnutím obyvatel ve většině evropských zemí, včetně ČR. Složitost tohoto procesu umocňuje v řadě zemí i stávající legislativa, napjatost hospodaření státu v rámci veřejných financí, které značnou měrou ovlivňuje právě vysoký objem mandatorních výdajů na sociální zabezpečení, v nichž největší podíl zpravidla tvoří právě výdajů na výplatu důchodů. Platí to plně i pro ČR. Proto jakákoliv reforma veřejných financí musí být spjata zároveň s reformou sociálního zabezpečení a tedy i reformou důchodového systému. Je to ekonomický ale i politický problém, proto v praxi řady zemí i obtížně řešený.

V řadě zemí je důchodový systém v rámci veřejného pilíře schodkový a jak doktorand ve své práci ukazuje, byl schodkový po většinu uplynulých deseti let i v ČR.

Každá práce tohoto druhu je s ohledem na složitost reformy důchodového systému tudíž přínosem. I v kontextu těchto problémů hodnotím výběr tématu práce za aktuální.

2. Cíl práce, metoda zkoumání

V předložené práci není jasně vymezen cíl a hypotéza, chybí důkladnější specifikace vědeckých metod zkoumání v předložené práci. Nicméně v práci využitě metody jsou vhodné a adekvátní zadanému tématu. Jako zvolená metoda zkoumání je použita zejména metoda analýzy, syntézy, indukce a dedukce a komparace na základě využití dat. Modelování v poslední kapitole je v práci velmi přínosné.

3. Práce s literaturou, analytický aparát

Práce s literaturou je na velmi dobré úrovni. Doktorand prokázal v úvodních kapitolách velmi dobrý přehled a sečtělou základní odborné literatury, která se k tématu

disertační práce vztahuje, a to i v měřítku interdisciplinárním. Pracuje i s velkým množstvím dat. Přehled literatury v závěru práce je poměrně vyčerpávající. V některých případech jsou neúplné odkazy na interní materiály.

4. K rozsahu předložené doktorské disertační práce

Rozsah doktorské disertační práce je přiměřený – celkový rozsah 80 stran textu a bohatá část příloh, celkem na dalších 40ti stranách. Teoretická část a praktická modelová část jsou svým rozsahem vyvážené.

5. K obsahové struktuře doktorské disertační práce

Předložená doktorská disertační práce má logickou strukturu. Nicméně dalo by se diskutovat o zařazení úvodních kapitol na podmínky ČR a poslední kapitoly věnované reformě důchodového systému v ČR. Poslední kapitolu věnovanou realizaci důchodové reformy v podmínkách ČR lze považovat za stěžejní částí doktorské disertační práce. Nicméně je diskutabilní obsahová vyváženost kapitol. Zejména úvodní kapitoly by si zasloužily hlubší analýzu, aby mohly být názory doktoranda lépe proargumentovány. Je diskutabilní, zda by kapitoly neměly vyústit v dílčí závěry a doporučení doktoranda.

Velmi pozitivně hodnotím modelové příklady ve stěžejní části předložené práce – v subkap. 7.1.

Závěr je stručným shrnutím nicméně vyústěním předložené práce.

Formální stránka je velmi dobrá (až na několik chybějících interpunkcí v souvětích). Poněkud neobvyklé je číslování úvodu a závěru.

6. Dílčí připomínky a dotazy:

- kap. 2: chybí důkladnější zhodnocení povinného průběžného pilíře důchodového systému v ČR, které by doktorandovi umožnilo prezentovat návrhy, které by blíže prověřil v poslední kapitole, pozornost by si zasloužilo zhodnocení naší praxe – zvláštní důchodový účet v rámci SR. Větší pozornost by si zasloužila stávající konstrukce výpočtu starobního důchodu – i v návaznosti na poslední kapitolu;
- str. 14: dopad fúzí penzijních fondů na snižování nákladů systému by si zasloužil důkladnější analýzu;
- kap. 3: doktorand mohl věnovat větší pozornost zhodnocení dobrovolného pilíře důchodového zabezpečení v ČR, zhodnocení způsobů finančního zhodnocování úspor

pojištěnců v rámci připojištění se státním příspěvkem, případně problému případného dvojího zdanění;

- subkap. 4.1: tabulky č. 4 – 9 by si zasloužily důkladnější vyhodnocení;
- subkap. 4.2: bylo by užitečné analyzovat příjmy důchodového systému jako celek (jako protiklad tab. č. 12 na str. 33 v subkap. 4.3);
- subkap. 5.2 je věnována penzijním systémům v EU, nicméně není zcela jasné, proč doktorand věnuje pozornost i některým dalším zemím (např. Chile);
- subkap. 6.2: některé dílčí závěry by bylo třeba více proargumentovat;
- subkap. 6.3: alespoň v poznámce pod čarou by si zasloužilo vysvětlit emisi euroobligací, když rozpočtová politika EU nepřipouští schodkový rozpočet.

7. Náměty do diskuse:

V rámci rozpravy při obhajobě své práce by se doktorand mohl zaměřit:

- na zhodnocení průběžného systému důchodového zabezpečení v ČR, a to v souvislosti s typologií rozebranou v subkap. 6.2. Doktorand by mohl zhodnotit v této souvislosti i praxi ČR – důchodové zabezpečení (pojištění) na zvláštním účtu ve SR;
- zaujmout vlastní proargumentované stanovisko k dvou či tří – pilířovému systému důchodového zabezpečení, zejména k možnosti zavedení povinného soukromého pilíře.

8. Výsledné hodnocení:

Doktorskou disertační práci Ing. Jiřího Vopátky považuji celkově za kvalitní a přínosnou. Dílčí připomínky nesnižují kvalitu práce. **Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí, a po úspěšné obhajobě doporučuji udělit titul PhD.**

Praha 28. 10. 2007

Doc. Ing. Jitka Peková, CSc.

Katedra regionálních studií

NF VŠE Praha